

ForumDwarsDiepdebat: Kunst- en Cultuurbeleid: Linkse hobby, marketing tool of volksverheffing?

Zondag 26 september 2010

Door Bettie Jongejan

In de kunst en politiek woedt een discussie over de rol van de overheid inzake kunst en cultuur. Zijn kunst en cultuur "linkse hobby's" waar de overheid zich niet mee moet bemoeien? Mag de overheid wel subsidiëren, maar niet oordelen? Of moet de overheid juist veel meer dan ze gewend is, kiezen voor kunst en cultuur vanwege hun maatschappelijke, economische of sociale rol?

Over deze vragen bogen zich zondag 26 september Ton Schroor, de nieuwe Groningse D66-wethouder Cultuur, Arjo Klamer, Rotterdamse hoogleraar Economie van Kunst, Rocky Tuhuteru, lid van de Raad van Cultuur, en Soheila Najand, directeur van Stichting Interart te Arnhem. Quirijn van den Hoogen, RuG-docent Kunstbeleid en voormalig cultuurambtenaar, was deze avond gespreksleider.

Donkere wolken pakken zich samen boven de kunst. De angst in de cultuursector voor bezuinigingen blijkt gegrond. Het demissionair kabinet is van plan voor het volgende jaar bijna 22 procent van de cultuurbegroting te schrappen. De discussie gaat cultureel Groningen dan ook aan het hart. Met ongeveer honderd man publiek was de zaal van het de vrijdag daarvoor geopende ForumImages helemaal vol.

Wat is het belang van kunst voor de gewone man of vrouw? Het publiek kreeg eerst een serie straatinterviews voorgeschoteld waarin ForumDwarsdiep de reacties van de Stadjsers over kunst en cultuur peilde. Hieruit bleek dat vele Groningers het belang van kunst voor de samenleving onder woorden kon brengen. "Kunst is een belangrijke uiting van de maatschappij en verruimt je blik" of "een spiegel van de maatschappij" en "een zelfontdekkingsproces dat je horizon verbreedt." Als we het aan de Stadjsers overlaten komt het wel goed met de kunst en cultuur, merkte gespreksleider Van den Hoogen droog op.

Kunstenaar Steven Jouwersma legt in het filmpje de vinger op de zere plek. In de jaren zeventig hielden kunstenaars zich niet bezig met de vraag vanuit de maatschappij. Kunstenaars waren ver boven hun publiek verheven. Nu moet kunst nut hebben of een economisch doel dienen. Met de aankomende bezuinigingen vreest hij voor zijn financiële positie. Zijn laatste project: Club de Gootsteen, een audiokunstwerk, leverde hem zelf geen cent op. "Zonder subsidie geen bingo."

Hoe komt de toekomstige kunstenaar in de toekomst dan aan zijn geld? Wethouder Schroor noemt een belangrijk criterium dat ook in de nieuwe Cultuurnota vermeld staat: kunstenaars moeten op zoek naar de verbinding van kunst en economie. Een exemplarisch voorbeeld, dat overigens ook op Schroors visitekaartje prijkt, is het acht meter hoge beeld Ultra van kunstenaar Silvia B, dat sinds oktober 2004 aan de Emmasingel van het Cascadeplein staat. De curven van deze lange vrouw Ultra, haar lange armen en korte benen, staan in sterk contrast met de strakke postmoderne architectuur van het Cascadegebouw en woontoren Regentes. Dit symboliseert de samensmelting tussen kennis, cultuur en woningbouw, zoals Schroor het graag ziet.

Najand definieert kunst als een beweging, een mentale ontwikkeling. Ze onderscheidt drie verschillende soorten kunstenaars, namelijk de expressieve, een cultuur producerende en één die reflectie verzorgt. Die verschillende soorten kunstenaars zijn op zoek naar nieuwe verhoudingen, en instituties die hierin voorzien. Najand werkt actief aan een frisse dialoog rondom het begrip 'cultureel burgerschap'. Ze probeert door middel van interdisciplinaire en interculturele kunstprojecten mensen op een originele manier het debat aan te gaan rondom 'het onbekende' en wil makers en publiek prikkelen tot een dialoog.

Klamer meent dat het vooropstellen van economie in relatie met kunst gevaren met zich meebrengt. Economie is geen doel op zich, maar een manier. Het gaat om de kwaliteit van een vitale stad. Maar door de hoge kosten die gemoeid zijn met het in stand houden van een theater wordt het volgens hem steeds moeilijker uit te leggen naar de bevolking.

Hoe financier je kunst? Najand vindt deze discussie fascinerend. Cultuur neemt maar 0,8 procent in op de Rijksbegroting, dus bezuinigen levert niets op. "In Nederland wonen we al 65 jaar in vrijheid. Ik voel me helemaal niet onveilig. Defensieuitgaven nemen 18,7 procent in beslag op de nationale begroting. Waarom kan daar niet worden bezuinigd? Die vraag wordt in de Tweede Kamer niet gesteld", betoogt ze fel. Najand oogst een daverend applaus. Klamer spreekt Najand's uitspraken tegen. Kunst is een privaat goed, het sluit mensen uit. Defensie daarentegen is een publiek goed. Hij pleit voor een nieuwe zienswijze op cultuur, als een gedeeld goed, een gesprek. Het overheidsbeleid komt niet ten goede aan het gesprek. Hij merkt terecht op dat kunstenaars zelf de belangrijkste financiers van de kunst zijn. Overheidsbeleid maakt lui. Daarom moeten kunstenaars zich wenden tot andere partners. Bijvoorbeeld kunstliefhebbers en het bedrijfsleven. De verbinding tussen het creatieve aanbod met vraag dient geoptimaliseerd te worden.

De elite schiet tekort in het investeren in talentenontwikkeling, vindt Najand. Kunst heeft een belangrijke reflecterende functie op de samenleving. Cultureel burgerschap speelt in haar visie een sleutelrol. "Wat voor soort mensen willen wij hebben in onze samenleving? Die als makke schapen achter Wilders aanlopen? Elkaar leren kennen, beter leren begrijpen en samen werken aan een betere toekomst, dat is het hart van de kunst en cultuur."

Iemand uit het publiek wil weten hoe kunstenaars dan beter het gesprek met hun publiek kunnen aangaan. Hoe gaan we de brede massa van het volk bedienen? Klamer draagt Amerikaanse universiteiten als voorbeeld aan. Een college huurt een reeks kunstenaars in. Kunst wordt op deze manier onderdeel van het onderwijs. Schroor brengt hiertegen in dat kunst al op scholen aanwezig is. Universitair Nederland is volgens hem wel overtuigd van het nut van kunst en cultuur. Het moet wel een prominenter deel uitmaken van het lespakket.

Klamer stelt dat de overheid optreedt als opdrachtgever. Dit is gevaarlijk, want je vormt inhoudelijke meningen. Najand ervaart zichzelf als opdrachtgever. De politiek geeft richtingen, maar geen opdrachten. Schroor vindt dat de overheid in dit proces een stap terug moet doen en een faciliterende rol moet spelen.

Debatleider Van den Hoogen vraagt de sprekers om hun eigen adviezen in het mandje te doen van de wethouder. Najand vindt dat er te veel naar kunst en te weinig naar cultuur gekeken wordt. De overheid zou zich meer in talentontwikkeling moeten steken. Tuhuteru, die niet vaak het woord kreeg die avond, adviseert Schroor dat het belangrijk is dat hij zijn beleid goed kan uitleggen. Hetgeen niet eenvoudig is, omdat er zo veel verschillende interpretaties over kunst en cultuur in omloop zijn. Daarnaast moet er volgens hem ook een belangrijke slag gemaakt worden naar cultureel burgerschap.

Klamer geeft een drietal adviezen. Ten eerste dien je als wethouder de culturele sector van je stad goed in kaart te brengen. Wat leeft er, wat gebeurt er? Ten tweede moet je ijveren voor cultuur in brede zin. Wat is de kracht van de stad? Zie in dat die kwaliteiten een doel op zich hebben. Economie is altijd ondergeschikt aan cultuur. Ten derde moet je kijken naar wat je stad onderscheidt, bijvoorbeeld het Groninger Museum.

Schroor beweegt zich nu een half jaar in de culturele wereld. Wat hem opvalt is dat Groningen zo geïsoleerd is. Dat is een groot concurrentievoordeel. Deze bijzondere positie moeten we uitstralen, ook naar Den Haag toe. Ten slotte acht

hij het noodzakelijk dat de culturele sector met andere partijen in gesprek gaat. De kraamkamerfunctie zou meer moeten doorklinken.